

„Rivista di Diritto Agrario“

Antonio Sciaudone, L'azienda agricola tra esigenze della proprietà e sviluppo dell'impresa (il potenziamento delle strutture agricole e la promozione dell'azienda tra politiche europee e dinamiche interne) (Gospodarstwo rolne między wymogami dotyczącymi prawa własności a rozwojem przedsiębiorstwa / siła struktur rolnych i promocji gospodarstwa – między polityką europejską a wewnętrznym dynamizmem/), RDA 2016, z. 4, s. 402-443.

Przedmiotem rozważań jest prawna problematyka funkcjonowania gospodarstwa rolnego i wymogów dotyczących własności, a także kwestie związane z rozwojem przedsiębiorstwa. Biorąc pod uwagę rozwiązania krajowych oraz unijnych regulacji prawnych, wyraźnie widać różnicę między pojęciem gospodarstwa rolnego a gruntem rolnym, który jest wykorzystywany w działalności opartej na uprawie ziemi. Zdaniem

Autora, zarządzanie głównym składnikiem gospodarstwa, to jest gruntem rolnym, nie byłoby możliwe bez istnienia innych dóbr „powiązanych” a pozostających w gestii zarządzającego. To w składnikach gospodarstwa rolnego, w tym konkurujących ze sobą elementach podporządkowanych „zasadzie organizacji”, zawarte są możliwości produkcyjne na miarę przedsiębiorstwa. Jednocześnie nie sposób nie zauważyć, że to w organizacji gruntu rolnego widać jej podporządkowanie cechom charakterystycznym dla poszczególnych dóbr.

Luigi Russo, *Avviamento, beni immateriali e nuovi beni dell'azienda agricola* (Zdolność gospodarstwa rolnego, dobra niematerialne oraz nowe składniki gospodarstwa rolnego), RDA 2016, z. 4, s. 444-486.

Autor podjął rozważania na temat tradycyjnych oraz nowych dóbr jako składników gospodarstwa rolnego. Obok tradycyjnych składników gospodarstwa rolnego – dóbr materialnych, pojawiły się dobra niematerialne będące konsekwencją uwzględniania działalności powiązanych z pojęciem działalności rolniczej. Przykładem tych dóbr są prawa własności intelektualnej czy znaki towarowe o charakterze indywidualnym lub zbiorowym. W sektorze rolnictwa istotne znaczenie mają na przykład chronione oznaczenia geograficzne i chroniona nazwa pochodzenia czy gwarantowana tradycyjna specjalność, a także szereg uprawnień związanych z kontrolą i certyfikacją produktów wysokiej jakości.

Wśród nowych dóbr pojawiły się nowe stosunki umowne, tj. stosunki korporacyjne związane z przynależnością do organizacji, a ponadto kilkuletnie zobowiązania wynikające z drugiego filara wspólnej polityki rolnej i ich następstwa (w zakresie wymogu tzw. *condizionalità*) i inne np. w sektorze winiarskim. Przede wszystkim do nowych praw będących składnikami gospodarstwa rolnego zaliczyć należy prawo do płatności przyznawanych w ramach systemu rolniczego wsparcia finansowego, np. płatności rolno-środowiskowych, dopłat do certyfikacji gospodarstw określonych w rozporządzeniu nr 1305/2013.

Marianna Giuffrida, *Successione mortis causa e strumenti (anche preventivi) di conservazione dell'integrità aziendale* (Sukcesja mortis causa oraz instrumenty ochrony integralności gospodarstwa, w tym także prewencyjne), RDA 2016, z. 4, s. 487-505.

Artykuł dotyczy problematyki dziedziczenia i ochrony integralności gospodarstwa. Prawna regulacja dziedziczenia powiązana jest z kontynuacją działalności rolniczej w formie przedsiębiorstwa. Tytuł do gospodarstwa zależy od prowadzenia przedsiębiorstwa i związanej z tym organizacji dóbr przez przedsiębiorcę. Właśnie w taki sposób ustawodawca dąży do zapewnienia praw podmiotom zasługującym na ochronę, co wyjaśnia nawiązanie do rozwiązań prawnych dotyczących sukcesji gospodar-

stwa zarządzanego przez właściciela gruntów, a także do rozwiązań regulujących sukcesję umów rolnych. Zarówno rolnik uprawiający ziemię bezpośrednio (tzw. *coltivatore diretto*) oraz przedsiębiorca rolny są przedsiębiorcami wytwarzającymi produkty w celu wprowadzenia ich na rynek, co uzasadnia istnienie szczególnego reżimu regulacji sukcesji. Jednak, co warto podkreślić, instrumentem ochrony w sytuacji sukcesji pozostaje prawo własności.

Alessandra Tomasini, *Il lavoro nell'azienda agricola (tipologie contrattuali in funzione della flessibilità)* (Praca w gospodarstwie rolnym (typologie kontraktów a funkcja elastyczności), RDA 2016, zesz. 4, s. 506-529.

Reformy dotyczące prawa pracy wpływają również na sektor rolny. Pracę rolną charakteryzują niepewność i elastyczność. W rozwijającym się sektorze rolnym rośnie zapotrzebowanie na pracowników. Zdaniem Autorki jedynym sposobem wspierania go jest wprowadzenie rozwiązań nastawionych na redukcję kosztów produkcji i obciążeń, jak również ograniczających biurokrację. Według organizacji rolniczych istotnym obciążeniem dla pracodawców są koszty pracy. We włoskiej ustawie z 28 grudnia 2015 r. n. 208 określono nowe możliwości wsparcia zatrudnienia na czas nieokreślony. Również rozporządzenie nr 1307/2013 daje podstawę wsparcia w zakresie obowiązków podatkowych i „socjalnych”. Zdaniem Autorki kwestie te niedostatecznie ujęto w ramach wspólnej polityki rolnej na lata 2014-2020.

opr. KATARZYNA LEŚKIEWICZ